

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2026. gada 30. septembrī

lietā Nr. 2025-23-01

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Anita Rodiņa, Jānis Neimanis, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

pēc SIA “GelvoraSergel” konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2026. gada 2. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkta un 5. panta pirmās daļas 2. punkta un 2.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2021. gada 15. jūnijā pieņēma Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumu (turpmāk – Atbrīvošanas no parādsaistībām likums), kas stājās spēkā 2022. gada 1. janvārī.

Šā likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkts paredzēja, ka fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām (turpmāk arī – atbrīvošana no parādsaistībām) subjekts var būt fiziskā persona, ja citstarp pieteikuma iesniegšanas dienā konstatējams, ka fiziskās personas vidējie ienākumi mēnesī pēdējo 12 mēnešu laikā, neskaitot līdzekļus par katru apgādībā esošo bērnu valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā, nerasniedz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru un fiziskajai personai pēdējo 12 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošās personas statuss.

Savukārt Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta pirmās daļas 2. punkts noteica, ka parādniekam var piemērot fiziskās personas atbrīvošanu no parādsaistībām, ja visu parādsaistību pamatparāda un blakus saistību kopējais apmērs pārsniedz vienas valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru, bet nepārsniedz 5000 *euro*.

Saeima 2024. gada 19. decembrī pieņēma likumu “Grozījumi Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumā” (turpmāk – Grozījumi), ar kuru citstarp grozīja Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punktu un 5. panta pirmās daļas 2. punktu, kā arī papildināja 5. pantu ar 2.¹ daļu. Minētais likums stājās spēkā 2025. gada 21. janvārī.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkts un 5. panta pirmās daļas 2. punkts un 2.¹ daļa (turpmāk kopā arī – apstrīdētās normas) nosaka:

“4. pants. Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām subjekti

(1) Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām subjekts (turpmāk arī – parādnieks) var būt fiziskā persona, ja vienlaikus pastāv visi šādi nosacījumi: [..]

2) pieteikuma iesniegšanas dienā konstatējams, ka fiziskās personas vidējie ienākumi mēnesī pēdējo 12 mēnešu laikā, neskaitot līdzekļus 15 procentu apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas par katru apgādībā esošo bērnu, nepārsniedz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru, reizinot ar koeficientu 1,5; [..]

5) fiziskajai personai pēdējo 36 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājsaimniecībā esošās personas statuss vai arī persona atbilst kādai no šādām pazīmēm:

a) tai ir piešķirta invaliditātes pensija, vecuma pensija vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kas atbilst Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētajam gadījumam,

b) tai ir vismaz trīs bērni, to skaitā audžuģimenē ievietoti, aizbildnībā esoši, kā arī bērni pēc pilngadības sasniegšanas līdz 24 gadu vecumam, ja viņi iegūst vispārējo, profesionālo vai augstāko izglītību vai 11 mēnešus pilda valsts aizsardzības dienestu,

c) tās aprūpē ir bērns ar invaliditāti.

5. pants. Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām pazīmes

(1) Parādniekam var piemērot fiziskās personas atbrīvošanu no parādsaistībām, ja vienlaikus pastāv visas šādas pazīmes: [..]

2) visu parādsaistību pamatparāda un blakus saistību kopējais apmērs nepārsniedz 5000 *euro*; [..]

(2¹) Uz parādsaistībām, kuras radušās no pārsnieguma kredīta, kredītkaršu, kredītliniju vai līdzīga kreditēšanas pakalpojuma, netiek attiecināta šā panta otrās daļas 3. punkta prasība par to segšanu ne mazāk kā 20 procentu apmērā.”

2. Pieteikuma iesniedzēja – SIA “GelvoraSergel” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Pieteikuma iesniedzēja ir licencēta parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēja, kas no patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem uz cesijas pamata iegādājusies prasījuma tiesības pret parādniekiem. Apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā Pieteikuma iesniedzējai ir liegts izmantot prasījuma tiesības pret atsevišķiem parādniekiem. Tādējādi apstrīdētās normas Pieteikuma iesniedzējai ierobežo Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos ietvertās tiesības saņemt līguma saistību izpildi.

Pieņemot apstrīdētās normas, likumdevējs nav ņēmis vērā prasības, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija direktīvas (ES) 2019/1023 par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza direktīvu (ES) 2017/1132 (turpmāk – Direktīva 2019/1023). Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas 2024. gada 7. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-289/23 *Corván* un C-305/23 *Bacigán* apstrīdētajām normām ir jāatbilst Direktīvas 2019/1023 III sadaļas noteikumiem, tomēr tās šiem noteikumiem neatbilst.

Pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu, jo apstrīdētās normas nav atbilstoši racionāla likumdevēja principam saskaņotas ar tiesību sistēmā jau pastāvošajām tiesību normām, un tādēļ tās neatbilst labas likumdošanas principam. Turklāt pirms apstrīdēto normu pieņemšanas likumdevējs nav ieguvis nepieciešamos datus un pētījumus, nav uzklaušījis speciālistu un atbildīgo institūciju viedokli un riska prognozes, lai objektīvi novērtētu apstrīdēto normu ietekmi uz parādnieku stāvokli un kreditoru tiesību ierobežošanu un attiecīgi nodrošinātu taisnīgu līdzsvaru šajās privāttiesiskajās attiecībās.

Apstrīdēto normu radītajam pamattiesību ierobežojumam, ciktāl tas ir vērsts uz tādu parādnieku atbrīvošanu no parādsaistībām, kuri sava mantiskā stāvokļa dēļ nav spējīgi segt savas parādsaistības, ir leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Taču apstrīdēto normu izstrādes materiālos norādītais mērķis palielināt to personu skaitu, kuras var tikt atbrīvotas no parādsaistībām, pats par sevi nav leģitīms pamattiesību ierobežošanas mērķis.

Apstrīdētās normas ļauj atbrīvot no parādsaistībām arī tādus patērētājus, kuri objektīvi ir spējīgi pildīt uzņemtās parādsaistības, un nenodrošina to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas tikai tādas personas, kurām tas ir nepieciešams atbilstoši sociāli atbildīgas valsts principam. Tādēļ apstrīdētās normas nav piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai. Turklāt pastāv citi veidi, kādos varētu padarīt Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma procedūru pieejamāku personām, kurām tas nepieciešams, nepaplašinot šā likuma subjektu loku. Visbeidzot, kaitējums, kuru apstrīdētās normas rada Pieteikuma iesniedzējai un citiem kreditoriem, ir lielāks nekā labums, kādu no apstrīdēto normu piemērošanas gūst sabiedrība.

Apstrīdētās normas pārkāpj arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principu, jo Pieteikuma iesniedzējai bija radusies likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība uz to, ka no parādsaistībām var tikt atbrīvoti tikai tādi parādnieki un tādos gadījumos, kas atbilda Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma sākotnējā redakcijā paredzētajiem priekšnoteikumiem. Pieņemot apstrīdētās normas, likumdevējs nav noteicis saudzējošu periodu pārejai uz jauno regulējumu, jo apstrīdētās normas stājās spēkā neilgi pēc to izsludināšanas. Turklāt Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā nav paredzēta nekāda veida kompensācija kreditoriem, kuru prasījuma tiesības pret parādniekiem tiek dzēstas vai to vērtība tiek būtiski samazināta.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Apstrīdētās normas ir pieņemtas, ievērojot Saeimas kārtības rulli, jo likumdevējs ir rīkojies savas rīcības brīvības ietvaros un apstrīdēto normu pieņemšanas procesā ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā kārtība.

Pieņemot apstrīdētās normas, likumdevējam nebija jāņem vērā prasības, kas izriet no Direktīvas 2019/1023. Minētās direktīvas prasības ir jāievēro, izstrādājot regulējumu, kas paredz procedūras, ar kurām tiek panākta tādu parādsaistību dzēšana, kas radušās maksātnespējīgām personām. Taču to, kāda persona ir uzskatāma par maksātnespējīgu, regulē dalībvalstu nacionālie tiesību akti. Latvijā

fiziskās personas maksātspējas process ir regulēts Maksātspējas likumā. Savukārt atbrīvošana no parādsaistībām ir nacionāls, autonomas tiesisko pasākumu kopums, kas neizriet no Eiropas Savienības tiesību aktiem, bet tiek īstenots Latvijas valsts rīcības brīvības ietvaros.

Likumdevējam nebija pienākuma saskaņot apstrīdētās normas ar tiesību normām, kas nosaka aizņēmēja kredībspējas vērtēšanas kritērijus. Turklāt likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu kreditoru interešu aizsardzību no negodprātīgas parādnieku rīcības. Tāpat likumdevējs ir izpildījis pienākumu saskaņot apstrīdētās normas ar Civilprocesa likuma regulējumu, ciktāl tas nosaka tiesību sistēmā objektīvi pastāvošus kritērijus attiecībā uz neaizskaramo līdzekļu apjomu bērna interešu aizsardzībai. Visbeidzot, likumdevējs ir pienācīgi pamatojis apstrīdētajās normās ietverto tiesisko regulējumu ar izskaidrojošiem pētījumiem, ir apsvēris nozares speciālistu izteiktās riska prognozes un veicis atbilstošus pasākumus.

Apstrīdētajās normās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – sabiedrības labklājības aizsardzība un citu cilvēku tiesību aizsardzība. Likumdevējs ir mērķtiecīgi identificējis tās personu grupas, kurām mantisko, sociālo vai fizisko problēmu dēļ ir ierobežotas iespējas gūt ienākumus, tos brīvi izmantot, piekļūt darba tirgum vai attiecībā uz kurām citādā veidā ir konstatējami tādi apstākļi, kas vidēji zemu ienākumu gadījumā var būtiski ierobežot šo personu iespējas pilnvērtīgi segt parādsaistības. Parādsaistību segšana var īpaši apdraudēt šo personu spēju segt savas pamatvajadzības.

Apstrīdētās normas ir piemērotas pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanai. Persona kvalificējas atbrīvošanai no parādsaistībām vienīgi tad, ja tās vidējie ienākumi mēnesī ir vidēji zemi un tā jau ir ieguldījusi līdzekļus parādsaistību segšanai. Leģitīmos mērķus nevar sasniegt ar citiem, Pieteikuma iesniedzējas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Vienīgi trūcīgu vai maznodrošinātu personu atbrīvošana no parādsaistībām liegtu tiesības uz atbalstu plašākam personu lokam – vecuma pensijas, invaliditātes pensijas, kā arī ekvivalentu valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu saņēmējiem, daudzbērnu ģimenēm un personām, kas aprūpē bērnus ar invaliditāti. Visbeidzot, apstrīdētās

normas nodrošina pienācīgu līdzsvaru starp sabiedrības ieguvumu un indivīda tiesību uz īpašumu ierobežojumu, jo Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējums paredz kreditora un parādnieka intereses līdzsvarojošus mehānismus.

Apstrīdētās normas nepārkāpj tiesiskās paļāvības aizsardzības principu, jo Pieteikuma iesniedzēja nevarēja pamatoti un saprātīgi paļauties uz to, ka tiesiskais regulējums par atbrīvošanu no parādsaistībām netiks mainīts. Iepriekš spēkā bijušais Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējums bija piemērojams tikai trīs gadus, un tas nav uzskatāms par būtisku laika periodu, kas kreditoram varētu radīt paļāvību uz tiesiskā regulējuma pastāvīgumu. Tātad Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma adresātiem nevarēja rasties aizsargājama tiesiskā paļāvība uz iepriekšējā tiesiskā regulējuma nemainību. Turklāt Pieteikuma iesniedzējas iebildumi par saudzējošu pārejas periodu neatspoguļo to, ka tai būtu radušies būtiski apgrūtinājumi, kas traucētu savlaicīgi pielāgot savu komercdarbību jaunajam tiesiskajam regulējumam.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – norāda, ka apstrīdētajās normās ietvertais tiesību uz īpašumu ierobežojums ir vērsts uz diviem savstarpēji saistītiem un Satversmei atbilstošiem leģitīmiem mērķiem: sabiedrības labklājības aizsardzību un citu cilvēku tiesību aizsardzību.

Sistēmai, kas paredz fizisko personu atbrīvošanu no parādsaistībām, ir jānodrošina, lai no parādsaistībām tiktu atbrīvotas vienīgi tādas fiziskās personas, kuras objektīvi nespēj, nevis nevēlas nokārtot savas parādsaistības. Atbrīvošana no parādsaistībām ir speciāls, sociāli orientēts process, kas personai dod iespēju tikt atbrīvotai no neizpildītajām saistībām, ja tā ir nonākusi faktiskā maksātnespējas stāvoklī. Atbrīvošanas no parādsaistībām likums ietver stingru materiālo priekšnoteikumu – personai nav faktisku iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums –, un šī izšķirošā maksātnespējas pazīme tiek pārbaudīta notariālā procesa ietvaros.

Atbrīvošanas no parādsaistībām procesā zvērināts notārs, taisot notariālo aktu par pieteikuma apliecināšanu, apliecina personas atbilstību Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma prasībām. Zvērināts notārs izvērtē atbilstību sociālajiem

kritērijiem un pārbauda to, vai, pamatojoties uz iesniegtajām ziņām, nav konstatējami apstākļi, kas liecinātu par acīmredzamu parādnieka iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums. Zvērināts notārs šo informāciju var pārbaudīt, balstoties arī uz kreditora sniegtajām ziņām par jebkādiem šķēršļiem personas atbrīvošanai no parādsaistībām. Apstrīdētās normas pēc sava satura un struktūras ir vērstas tikai un vienīgi uz tādu fizisko personu atbrīvošanu no parādsaistībām, kuras atrodas faktiskā maksātnespējas stāvoklī, bet neatbilst Maksātnespējas likumā noteiktajiem kritērijiem fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai.

Attiecībā uz parādsaistībām, kas radušās no pārsnieguma kredītiem, kredītkartēm, kredītlīnijām vai līdzīgiem kreditēšanas pakalpojumiem, objektīvi nav iespējams noteikt viennozīmīgu “sākotnējo” parādsaistību apmēru, kas būtu ņemams vērā, vērtējot atbilstību 20 procentu izpildes kritērijam. Tāpēc atzīstams, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta 2.¹ daļā paredzētais izņēmums no vispārējā regulējuma ir noteikts pamatoti.

Atbrīvošanas no parādsaistībām process ir veidots kā notariāls process, kurā parādnieka atbilstību materiālajiem kritērijiem, tostarp labticībai, pārbauda zvērināts notārs. Atbrīvošanas no parādsaistībām procesa laikā kreditoram ir nodrošinātas tiesības iesniegt zvērinātam notāram pamatotus iebildumus gan par kreditora prasījumu, gan par šķēršļiem parādnieka atbrīvošanai no parādsaistībām. Galīgais zvērināta notāra lēmums – notariālais akts, ar kuru persona tiek atbrīvota no parādsaistībām, – ir pārsūdzams tiesā. Šajā posmā zvērināts notārs jau ir pilnībā izvērtējis parādnieka maksātpēju, sniegto informāciju un labticību, balstoties uz pieteikumu, likuma prasību izpildi un kreditoru izteiktajiem iebildumiem. Ierobežojums, kas liedz kreditoram vērsties tiesā jau pieteikuma pieņemšanas stadijā, ir pamatots ar to, ka parādnieka maksātnespēja un labticība tiek pilnībā pārbaudīta notariālajā procesā, kurā kreditoram ir iespēja iesniegt iebildumus. Savukārt tiesas kontrole paredzēta tikai galīgajam lēmumam par atbrīvošanu no parādsaistībām, jo tas vienīgais rada materiāltiesiskas sekas.

5. Pieaicinātā persona – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – Centrs) – norāda, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likums ir vērsts uz fiziskajām personām, kuras jau nonākušas finansiālās grūtībās un objektīvi nespēj atmaksāt uzņemtās saistības. Turklāt kreditoram vai citai personai, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu par atbrīvošanas no parādsaistībām atcelšanu.

Kredīta devējs ir tiesīgs piešķirt kredītu tikai pēc tam, kad ir izvērtējis patērētāja spēju atmaksāt kredītu un izvērtējums liecina, ka kredītsaistības, visticamāk, tiks izpildītas saskaņā ar līguma noteikumiem. Tomēr var pastāvēt arī tāda iespēja, ka persona, kas atzīstama par maksātspējīgu saskaņā ar Centra vadlīnijām patērētāju spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai (turpmāk – Centra vadlīnijas), kvalificējas atbrīvošanai no parādsaistībām.

Ir svarīgi tas, lai kredīti būtu pieejami arī personām ar maziem ienākumiem. Pārāk plašu iespēju pavēršana atbrīvošanai no parādsaistībām rada risku, ka kredīta devēji atteiksies piešķirt kredītu šādām personām. Maksātspējīgu personu atbrīvošana no parādsaistībām nav salāgojama ar mērķi aizsargāt sabiedrības labklājību. Pirms parādnieka atbrīvošanas no parādsaistībām varētu tikt piemēroti mehānismi kreditora risku mazināšanai un pušu interešu līdzsvarošanai, piemēram, tādi mehānismi kā parādnieka konsultēšana par budžeta plānošanu, daļēja parādsaistību dzēšana, kredīta pamatsummas atmaksas atlikšana uz noteiktu laiku, aizņēmuma likmes samazināšana, kredītu apvienošana, pilnīga vai daļēja procentu dzēšana, līguma izbeigšana un pagarināta atmaksas grafika sastādīšana.

6. Pieaicinātā persona – tiesībsardze – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Apstrīdētās normas ir pienācīgā kārtībā pieņemtas, izsludinātas, publiski pieejamas, kā arī pietiekami skaidri un saprotami formulētas. Likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav pārkāpis savu pienākumu vērtēt to saderību ar Eiropas Savienības tiesībām. Turklāt ar apstrīdētajām normām noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – sabiedrības labklājības aizsardzība un citu cilvēku tiesību aizsardzība.

Tomēr apstrīdētās normas nesasaista fiziskās personas mantisko stāvokli ar nepieciešamību personu atbrīvot no parādiem. Šajā ziņā likumdevēja pieeja bijusi kļūdaina, jo mērķa sasniegšanai – personas atgriešanai ekonomiskajā aprītē – netiek pielietots pienācīgs līdzeklis. Proti, izmantotais līdzeklis attiecas nevis uz personas mantisko stāvokli kopumā, bet tikai uz vienu no faktoriem, kuri to var ietekmēt, – uz noteikta līmeņa ienākumiem zināmā laika periodā. Apstrīdētajās normās minētās pazīmes nevar kalpot par pamatu atziņai, ka visos gadījumos attiecīgā tiesību subjekta mantiskais stāvoklis ir tāds, kas liedz segt savus parādus. Proti, neviena no šīm pazīmēm pati par sevi nevar tikt izmantota, lai pārliecinātos par konkrētas personas mantisko stāvokli. Tomēr personas mantiskais stāvoklis ir vienīgais kritērijs, pēc kura iespējams taisnīgi un tiesiski identificēt tos subjektus, kuriem nepieciešams atbalsts tādā veidā, kādu likumdevējs noteicis Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā. Apstrīdētās normas nav piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo nenodrošina tās sociālās grupas ekonomiskās atstumtības risku novēršanu, kuras interesēs tika radīts Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējums. Apstrīdētās normas nenošķir personas, kurām patiesi ir nepieciešams valsts atbalsta mehānisms, lai tās atgrieztos ekonomiskajā aprītē, no personām, kurām tas nav nepieciešams. Tādējādi likumdevējs nav precīzi definējis subjektus, kuriem būtu pamats tikt atbrīvotiem no saistībām, kas tika uzņemtas ar patērētāju kreditēšanas palīdzību.

Pamattiesību ierobežojuma mērķi varētu sasniegt ar saudzējošāku līdzekli, no parādsaistībām atbrīvojot vienīgi tās personas, kurām ir trūcīgā vai maznodrošinātā mājstāvēniecībā esošas personas statuss. Tad noteiktas personu grupas varētu atgriezties ekonomiskajā aprītē, bet vienlaikus pastāvētu iespēja pārliecināties par šajā grupā ietilpstošo fizisko personu mantisko stāvokli. Ja apstrīdētās normas pieļauj iespēju no parādsaistībām atbrīvot personu, kurai tas nav nepieciešams, tad sabiedrības ieguvums – sabiedrības kopējās labklājības un citu personu labklājības veicināšana – netiek panākts. Tas nozīmē, ka sabiedrībai vispār nav ieguvumu un tāpat tie nevar būt lielāki par kreditētājam vai tā cesionāram nodarīto zaudējumu.

Apstrīdēto normu pieņemšana nav pretrunā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principu, jo Pieteikuma iesniedzējai nebija pamata paļauties uz to, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā netiks veiktas izmaiņas. Pieteikuma iesniedzējai kā lietpratējai, kas darbojas uz licences pamata konkrētā uzņēmējdarbības jomā, nevarēja nebūt zināms tas, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā paredzētajā kārtībā no saistībām, kas uzņemtas patērētāju kreditēšanas ceļā, vairāku gadu laikā no parādsaistībām atbrīvoto fizisko personu skaits ir niecīgs. Šis jautājums būtu aplūkojams ciešā sasaistē ar likumdevējam uzlikto pienākumu vērtēt pieņemtā regulējuma efektivitāti.

Ministru kabineta 2016. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 691 "Patērētāju kreditēšanas noteikumi" noteic, ka līgumā par pārsnieguma kredītu jānorāda kredīta kopējā summa un izmantošanas nosacījumi. Tātad darījuma dalībniekiem ne tikai ir iespējas fiksēt savstarpējo saistību apmēru, bet tas tieši ir atspoguļojams jau līgumā. No tā secināms, ka patērētāju kreditēšanas tiesisko attiecību daba neizslēdz iespēju fiksēt naudas līdzekļu plūsmu, kā arī identificēt parādsaistību apjomu. Tādējādi likumdevējs nav pietiekami pamatojis atšķirīgo pieeju Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta pirmās daļas 3. punktā un 5. panta 2.¹ daļā.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējums, kas liedz kreditoram vērsties tiesā, lai pārliecinātos par to, ka personas mantiskais stāvoklis patiešām liedz tai iespējas izpildīt uzņemtās saistības, nav pamatots un neatbilst tiesību sistēmai.

7. Picaicinātā persona – Latvijas Banka – norāda, ka zvērināta notāra loma pieteikuma par atbrīvošanu no parādsaistībām izskatīšanā nebūt nav tikai formāla. Tā ietver pieteikuma atbilstības pārbaudi un aktīvu darbību ar mērķi veicināt parādnieka un kreditora viedokļu tuvināšanos.

Viens no kritērijiem atbrīvošanai no parādsaistībām ir parādnieka nespēja nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums. Ja parādnieks ir spējīgs nokārtot savas parādsaistības, ņemot vērā ne tikai tā ienākumus, bet arī mantisko stāvokli, tad šis kritērijs nav īstenojies. Likums paredz parādnieka

kriminālatbildību par apzināti nepatiesa pieteikuma iesniegšanu. Vērtējot, vai personu var atbrīvot no parādsaistībām, būtu jāņem vērā tās mantiskais stāvoklis un ienākumi, kā arī visas esošās un iespējamās ar mantu, saistībām, ienākumiem un izdevumiem saistītās naudas plūsmas, kuras ir dokumentētas, pierādāmas un ticami aplēšamas. Novērtējot šīs naudas plūsmas, jāapsver arī to samērīgums.

Maksāspējīgu personu atbrīvošana no parādsaistībām kopumā neveicina sabiedrības labklājību. Kad mājsaimniecības tiek atbrīvotas no parādsaistībām, aizdevēji cieš zaudējumus, ko veido gan neatmaksātā pamatsumma, gan nesamaksātie procenti. Aizdevējiem jāsedz arī izmaksas, kas saistītas ar finansējuma piesaisti un kredītu izsniegšanu, un citi ar uzņēmējdarbību saistītie izdevumi. Savukārt mājsaimniecības šādā situācijā gūst labumu no aizņemtajiem līdzekļiem, neuzņemoties pilnu tiesisko atbildību par to atmaksu. Rezultātā mantiskais labums tiek pārvirzīts no uzņēmumiem uz atsevišķām mājsaimniecībām. Šāda pieeja neveicina maksāspējīgu personu vēlmi palielināt produktivitāti, ieviest inovācijas un sekmēt kopējo ekonomisko izaugsmi, kas ir sabiedrības ekonomiskās labklājības pamatā. Maksāspējīgu personu atbrīvošana no parādsaistībām var stimulēt mājsaimniecības slēpt daļu no saviem ienākumiem, lai kvalificētos parādsaistību dzēšanai. Tas savukārt var palielināt negodprātīgo personu īpatsvaru, radīt Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā sākotnēji noteiktajam mērķim pretēju efektu un mazināt sabiedrības labklājību.

8. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Finanšu nozares asociācija”

– norāda, ka likumā paredzētajā personu lokā ir personas ar ļoti zemiem ienākumiem un ierobežotām iespējām segt pat nelielus parādus.

Nelieli, bet neperspektīvi parādi bieži vien notur cilvēkus ēnu ekonomikā. Parādu dzēšana īpašā procesā dod personai iespēju atgriezties legālā darba tirgū, maksāt nodokļus. Tas kopumā mazina sociālo spriedzi. Ņemot vērā parādu mazo apmēru un šauro mērķgrupu, var secināt, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma atsver kreditoru zaudējumus.

Likumdevēja galvenais mērķis, pieņemot Atbrīvošanas no parādsaistībām likumu, bija tikt galā ar vēsturisko mantojumu no laika, kad kredītu izsniegšana

varēja tikt raksturota kā īpaši agresīva. Likuma netiešais mērķis bija radīt tādu situāciju, lai bezatbildīga maksātspējas vērtēšana mazu summu gadījumā radītu sekas arī kredīta devējam, nevis vienmēr paliktu tikai kā patērētāja nasta. Atbrīvošanas no parādsaistībām likums ir nepieciešams arī šobrīd, jo tirgū joprojām ir novērojama tendence piedāvāt aizdevumus personām, kuras tos nespēj atmaksāt.

Ja persona nepilda savas saistības un tai ir manta, tad tā fiziskās personas maksātnespējas procesa rezultātā šo mantu zaudētu, jo manta tiktu pārdota saistību segšanai. Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā šāda pieeja, proti, mantas pārdošana, nav paredzēta, jo tika prezumēts, ka šim likumam atbilstīgajām personām mantas parasti nebūs, vai arī tā būs mazvērtīga. Tāpat tika noteikts, ka personai ir nepieciešams trūcīgas vai maznodrošinātas personas sociālais statuss. Atbrīvošanas no parādsaistībām likums paredz pietiekami izvērstus kritērijus (sociālais statuss, ienākumi), kas kombinācijā ar tirgus mehānismiem ļauj nodrošināt, ka praksē tādu situāciju, kad parādnieki šā likuma regulējumu izmanto ļaunprātīgi, nevarētu būt sevišķi daudz.

9. Latvijas Zvērinātu notāru padome vērsusi Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka bezstrīdus procesā, kādu ved zvērināts notārs, nav iespējams pieprasīt un pārbaudīt dokumentus, kas apliecinātu tādu faktu kā personas subjektīvie apstākļi, kuru dēļ tā nevar samaksāt savus parādus. Izvērtēt parādnieka faktisko maksātspēju – tas būtībā nozīmē novērtēt pierādījumus. Pierādījumu novērtēšana ir tiesas funkcija, zvērinātam notāram šī kompetence nav deleģēta, un šādu vērtēšanu likumdevējs nemaz nav paredzējis.

Latvijas Zvērinātu notāru padome informējusi Satversmes tiesu, ka no dienas, kad Atbrīvošanas no parādsaistībām likums stājās spēkā, līdz 2025. gada 28. novembrim zvērinātiem notāriem iesniegti 108 pieteikumi par fiziskās personas atbrīvošanu no parādsaistībām un zvērināti notāri taisījuši 44 notariālos aktus par parādnieka atbrīvošanu no parādsaistībām.

10. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra informējusi Satversmes tiesu, ka 2025. gada oktobrī vecuma pensiju saņēmusi 438 051 persona, invaliditātes pensiju – 76 620, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu personām ar invaliditāti – 19 523 un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu noteikto vecumu sasniegušajiem – 4657 personas.

11. Centrālā statistikas pārvalde informējusi Satversmes tiesu, ka 2024. gadā 35,6 tūkstoši jeb 3,9 procenti no visām mājsaимniecībām bija mājsaимniecības ar vismaz trim apgādībā esošiem bērniem.

Secinājumu daļa

12. Pieteikuma iesniedzēja apstrīdējusi vairāku Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma normu atbilstību vairākām Satversmes normām.

Apstrīdētās normas regulē parādnieka atbrīvošanu no parādsaistībām. Proti, Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkts nosaka personas ienākumu līmeņa un statusa kritērijus, kuriem jāizpildās, lai tā varētu kvalificēties atbrīvošanai no parādsaistībām. Savukārt Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta pirmās daļas 2. punkts nosaka maksimālo parādsaistību apmēru, bet šā panta 2.¹ daļa – to, ka prasība segt vismaz daļu no parādsaistību sākotnējā apmēra nav attiecināma uz parādsaistībām, kuras radušās no pārsnieguma kredīta, kredītkaršu, kredītlīniju vai līdzīga kreditēšanas pakalpojuma. Pieteikuma iesniedzēja un Saeima apstrīdētās normas vērtējušas kā vienotu tiesisko regulējumu. Līdz ar to arī Satversmes tiesa, pārbaudot apstrīdēto normu satversmību, tās vērtēs kā vienotu tiesisko regulējumu.

Pieteikuma iesniedzēja lūdz pārbaudīt apstrīdēto normu atbilstību gan Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, gan Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Tomēr Pieteikuma iesniedzējas iebildumi par apstrīdēto normu satversmību ir saistīti galvenokārt tieši ar tiesību uz īpašumu ierobežojumu.

Līdz ar to Satversmes tiesa vispirms vērtēs apstrīdēto normu kā vienota tiesiskā regulējuma atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

13. Satversmes 105. panta pirmie trīs teikumi nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 105. pantā minētais jēdziens “īpašums” ietver gan nekustamo, gan kustamo īpašumu, gan arī nemateriālas tiesības, tādas kā līguma tiesības ar ekonomisku vērtību, dažādas ekonomiskās intereses (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 4. februāra sprieduma lietā Nr. 2008-12-01 8. punktu*). Jēdziena “īpašums” saturā ietilpst arī personas naudas līdzekļi un prasījuma tiesības par saistību izpildi (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 25.2. punktu*). Tādējādi prasījuma tiesības pret parādnieku par tāda kredīta atmaksu, kas piešķirts ar patērētāja kreditēšanas līgumu, ir uzskatāmas par īpašumu Satversmes 105. panta pirmo triju teikumu izpratnē. Apstrīdētās normas paredz, pirmkārt, kritērijus parādnieka atbrīvošanai no parādsaistībām un, otrkārt, atbrīvojumu no līdzekļu novirzīšanas parādsaistību segšanai, ja parādsaistības radušās no pārsnieguma kredīta, kredītkaršu, kredītlīniju vai līdzīga kreditēšanas pakalpojuma. Apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā parādnieks tiek atbrīvots no parādsaistībām, savukārt kreditors zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Līdz ar to apstrīdētās normas kreditoriem ierobežo Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos paredzētās pamattiesības.

14. Noskaidrojot, vai personas tiesību uz īpašumu ierobežojums ir attaisnojams, Satversmes tiesai jāpārbauda, vai tas ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tostarp vai ir ievērots labas likumdošanas princips (*sk. Satversmes tiesas 2026. gada 26. marta sprieduma lietā Nr. 2025-13-01 11. punktu*).

Grozījumus, ar kuriem apstrīdētās normas tika ietvertas Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā, Saeima pieņēmusi 2024. gada 19. decembrī, tie izsludināti 2025. gada 7. janvārī oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Nr. 4 un stājās spēkā 2025. gada 21. janvārī.

Lietas dalībnieki nav izteikuši iebildumus un arī Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētās normas ir izsludinātas Satversmē noteiktajā kārtībā un ir pieejamas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī ir pietiekami skaidri formulētas, lai persona varētu izprast no tām izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt to piemērošanas sekas.

14.1. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētās normas esot pieņemtas, neievērojot Saeimas kārtības ruļļa 94. pantu un 96. panta pirmās daļas 1. punktu. Minētās normas noteic, ka likumprojektu otrajam lasījumam sagatavo atbildīgā komisija, dodot atzinumus par iesniegtajiem priekšlikumiem. Likumprojektu nedrīkst iekļaut darba kārtībā un izskatīt otrajā lasījumā, ja tam nav pievienoti visi noteiktajā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka likumprojektam Nr. 599/Lp14 “Grozījumi Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumā” (turpmāk – Grozījumu likumprojekts) netika pievienoti labklājības ministra priekšlikumi par apstrīdētajām normām. Savukārt Saeima norāda, ka Pieteikuma iesniedzējas minētie ministra apsvērumi nav uzskatāmi par priekšlikumiem Saeimas kārtības ruļļa izpratnē. Tādēļ komisijai neesot bijis pienākums iekļaut tos priekšlikumu tabulā Grozījumu likumprojekta izskatīšanai Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē pirms otrā lasījuma.

No apstrīdēto normu izstrādes materiāliem izriet, ka Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai iesniegts Labklājības ministrijas 2024. gada 10. jūlija atzinums par Grozījumu likumprojektu, kurā ietverts viedoklis un priekšlikumi. Minētajā atzinumā ietvertie labklājības ministra priekšlikumi pievienoti likumprojektam, un par tiem balsots Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē un Saeimas sēdē otrajā lasījumā.

Pieteikuma iesniedzēja būtībā iebilst pret to, ka Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija likumprojektam nepievienoja vēl citus priekšlikumus, kas

varēja tikt izsecināti no Labklājības ministrijas 2024. gada 10. jūlija atzinumā izteiktā viedokļa.

Saeimas kārtības rullis neuzliek atbildīgajai komisijai pienākumu uz likumdošanas procesā iesaistīto personu iesniegto viedokļu pamata formulēt priekšlikumus un tos pievienot likumprojektam. No apstrīdēto normu izstrādes materiāliem nav gūstams apstiprinājums tam, ka ir bijuši tādi priekšlikumi, par kuriem Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija nav devusi atzinumu un kuri nav tikuši pievienoti Grozījumu likumprojektam tā izskatīšanai Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē pirms otrā lasījuma. Līdz ar to nav pamatoti Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi par Saeimas kārtības rullī 94. panta un 96. panta pirmās daļas 1. punkta pārkāpumu.

14.2. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav ņēmis vērā Direktīvas 2019/1023 III sadaļas noteikumus. Savukārt Saeima norādījusi, ka likumdevējam nebija jāņem vērā prasības, kas izriet no Direktīvas 2019/1023. Atbrīvošana no parādsaistībām esot nacionāls, autonomas tiesisko pasākumu kopums, kas neizriet no Eiropas Savienības tiesību aktiem, bet tiek īstenots Latvijas valsts rīcības brīvības ietvaros.

Saskaņā ar Direktīvas 2019/1023 1. pantu tajā ir paredzēti noteikumi, kas attiecas, pirmkārt, uz preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, kas pieejams finansiālās grūtībās nonākušiem parādniekiem apstākļos, kad pastāv maksātnespējas iespējamība, otrkārt, uz procedūrām, ar kurām tiek panākta tādu parādsaistību dzēšana, kas radušās maksātnespējīgiem uzņēmējiem, un, treškārt, uz pasākumiem, kas saistīti ar pārstrukturēšanas, maksātnespējas un parādsaistību dzēšanas procedūru efektivitātes pastiprināšanu. Direktīvas mērķis, kā izriet no tās 20. panta 1. punkta, lasot to kopā ar 1. apsvērumu, ir panākt, lai godīgiem uzņēmējiem, kuri ir maksātnespējīgi vai ar pārmērīgām parādsaistībām, būtu pieejama vismaz viena procedūra, kas var noslēgties ar pilnīgu parādsaistību dzēšanu saskaņā ar šo direktīvu un tādējādi sniegt tiem otro iespēju (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2024. gada 11. aprīļa sprieduma lietā C-687/22 “Julietta un Rogelio” 49. punktu*).

Direktīva 2019/1023 regulē procedūras, ar kurām tiek panākta tādu parādsaistību dzēšana, kas radušās maksātnespējīgiem uzņēmējiem (*sk. Direktīvas 2019/1023 1. panta 1. punkta “b” apakšpunktu*), bet ne procedūras, kas attiecas uz parādniekiem – fiziskajām personām, kuras nav uzņēmēji (*sk. Direktīvas 2019/1023 1. panta 2. punkta “h” apakšpunktu*). Direktīva neietver saistošus noteikumus par patērētāju pārmērīgajām parādsaistībām, tomēr dalībvalstīm būtu ieteicams, cik vien ātri tas iespējams, šīs direktīvas noteikumus par parādsaistību dzēšanu piemērot arī attiecībā uz patērētājiem (*sk. Direktīvas 2019/1023 21. apsvērumu*).

Atbilstoši Direktīvas 2019/1023 2. panta 1. punkta 9. apakšpunktam uzņēmējs ir fiziskā persona, kas veic tirdzniecību, darījumdarbību, darbojas amatniecībā vai profesijā. Turpretim Atbrīvošanas no parādsaistībām likums ir piemērojams tādām parādsaistībām, kuras radušās no patērētāja kreditēšanas līguma Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta pirmās daļas 3. punktu*). Šādu līgumu fiziskā persona slēdz nolūkam, kas nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību (*sk. Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1. panta 3. punktu un 8. panta pirmo daļu*). Tādējādi persona, kas atbrīvojama no parādsaistībām saskaņā ar Atbrīvošanas no parādsaistībām likumu, nav uzskatāma par uzņēmēju Direktīvas 2019/1023 izpratnē un šī direktīva neattiecas uz šādu personu atbrīvošanu no parādsaistībām.

Saskaņā ar Direktīvas 2019/1023 1. panta 4. punktu procedūras, ar kurām tiek panākta parādsaistību dzēšana, dalībvalstis var piemērot arī attiecībā uz maksātnespējīgām fiziskajām personām, kuras nav uzņēmēji. Šādā gadījumā noteikumiem, kas padarīti piemērojami maksātnespējīgām fiziskajām personām, kuras nav uzņēmēji, jāatbilst minētās Direktīvas 2019/1023 III sadaļas noteikumiem (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2024. gada 7. novembra sprieduma apvienotajās lietās C-289/23 “Corván” un C-305/23 “Bacigán” 91. punktu*). Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka dalībvalstīm nav rīcības brīvības izlemt, kādā apjomā tās piemēros Direktīvas 2019/1023 noteikumus maksātnespējīgām fiziskajām personām, kuras nav uzņēmēji (*sk. Eiropas Savienības Tiesas*

2024. gada 7. novembra sprieduma apvienotajās lietās C-289/23 “Corván” un C-305/23 “Bacigán” 90. punktu). Tomēr dalībvalstīm ir rīcības brīvība izvēlēties, vai uz šādām personām attiecināt Direktīvā 2019/1023 noteiktās procedūras, ar kurām tiek panākta parādsaistību dzēšana. Tātad, lai noteiktu, vai likumdevējam, pieņemot apstrīdētās normas, bija jāievēro Direktīvas 2019/1023 III sadaļas noteikumi, ir jāpārbauda, vai valsts ir nolēmusi minētās procedūras, ar kurām tiek panākta parādsaistību dzēšana, attiecināt uz maksātnespējīgām fiziskajām personām, kuras nav uzņēmēji.

Direktīvas 2019/1023 III sadaļa regulē saistību dzēšanas un parādniekam noteikto aizliegumu laikposma maksimālo ilgumu, atkāpes no minētajiem noteikumiem, kā arī ar profesiju saistīto un personīgo parādu procedūru apvienošanu. Attiecīgās normas būtībā ir vērstas uz parādnieka aizsardzību maksātnespējas procesā, kas paredz pasākumus kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tās ir ieviestas ar Maksātnespējas likumu, kas regulē arī fizisko personu maksātnespēju neatkarīgi no tā, vai fiziskā persona ir vai nav uzņēmējs (*sk. Maksātnespējas likuma D sadaļu un 2023. gada 16. marta likumu “Grozījumi Maksātnespējas likumā”, ar kuru ieviestas minētās direktīvas prasības*). Maksātnespējas likumā ir regulēta bankrota un saistību dzēšanas procedūra. Bankrota procedūras laikā maksātnespējas procesa administrators apzina parādnieka mantu un saistības, atgūst parādnieka mantu un organizē parādnieka mantas pārdošanu (*sk. Maksātnespējas likuma 137. pantu*). Saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieks sastāda saistību dzēšanas plānu un noteiktu laiku novirza savus ienākumus saistību dzēšanas plāna izpildei (*sk. Maksātnespējas likuma 154. pantu*). Pēc saistību dzēšanas plāna izpildes parādnieks tiek atbrīvots no parādsaistībām (*sk. Maksātnespējas likuma 164. pantu*). Savukārt Atbrīvošanas no parādsaistībām likums nosaka vienkāršotu procedūru, kas neparedz kreditoru prasījumu apmierināšanu. Atbrīvošanas no parādsaistībām likums neliecina par to, ka likumdevējam būtu bijis nolūks ieviest Direktīvas 2019/1023 prasības. Turklāt jāņem vērā, ka minētās Direktīvas 2019/1023 20. panta 1. punkts prasa, lai dalībvalsts nodrošinātu vismaz vienu procedūru, kas var noslēgties ar pilnīgu parādsaistību dzēšanu saskaņā ar šo direktīvu. Šāda procedūra ir fiziskās personas

maksātnespējas process, kas ietverts Maksātnespējas likumā. Tādējādi Saeimai, pieņemot apstrīdētās normas, nebija jāvērtē to atbilstība Direktīvas 2019/1023 III sadaļas noteikumiem.

14.3. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav ieguvis tam nepieciešamos datus un pētījumus, nav uzklājis speciālistu un atbildīgo institūciju viedokļus un riska prognozes, lai objektīvi novērtētu apstrīdēto normu ietekmi uz parādnieku stāvokli un kreditoru tiesību ierobežojumu un attiecīgi nodrošinātu taisnīgu līdzsvaru šajās privāttiesiskajās attiecībās.

No Grozījumu likumprojekta materiāliem secināms, ka apstrīdēto normu izstrādes procesā tika noskaidroti ieinteresēto personu, tostarp biedrību “Latvijas ārpustiesas parādu atguvēju asociācija” un “Fintech Latvija Asociācija” pārstāvju, viedokļi, kā arī uzklāsti lietpratēji no ministrijām un citām institūcijām, piemēram, Latvijas Zvērinātu notāru padomes.

Satversmes tiesa jau iepriekš atzinusi, ka tiesību normu izdevējam ir pienākums uzklāst ieinteresētās personas, taču nav pienākuma ņemt vērā visus to izteiktos iebildumus. Tiesību normu pieņemšanas procesu nevar padarīt atkarīgu no personu pozitīvās vai negatīvās attieksmes pret normatīvā akta projektu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2025. gada 10. decembra sprieduma lietā Nr. 2024-21-0103 18.2. punktu*).

Grozījumu izstrādes procesā tika uzklāsti un vērtēti dažādi viedokļi par izstrādājamo tiesisko regulējumu, tai skaitā par ietekmi uz finanšu nozari un ēnu ekonomiku. Likumdevējs ir arī vērtējis Latvijas Zvērinātu notāru padomes sniegtos datus par Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma piemērošanas praksi un efektivitāti, kā arī Centrālās statistikas pārvaldes sniegto informāciju par nabadzībai pakļauto iedzīvotāju skaitu un īpatsvaru. Tāpat tika apzināti administratīvie šķēršļi, kas kavē atbrīvošanas no parādsaistībām procesa īstenošanu (*sk. par Grozījumu likumprojektu atbildīgās komisijas dokumentus, pieejami: titania.saeima.lv, un Grozījumu likumprojekta anotāciju, pieejama: titania.saeima.lv*). Līdz ar to likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, ir apzinājis un uzklājis ieinteresēto personu un lietpratēju viedokļus. Tas, ka

pieņemtajā normatīvajā aktā nav atspoguļots katrs izteiktais priekšlikums, nav uzskatāms par labas likumdošanas principa pārkāpumu.

14.4. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka apstrīdētās normas nav atbilstoši racionāla likumdevēja principam saskaņotas ar tiesību sistēmā jau pastāvošajām tiesību normām.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas nonāk pretrunā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8. panta regulējumu un Centra vadlīnijām, kas nosaka kredīta devēja pienākumu novērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu un pieļauj kredīta izsniegšanu arī personām, kuras atbilst Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. punktā ietvertajam kritērijam, proti, personām, kuru ienākumi nepārsniedz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru, reizinot ar koeficientu 1,5. Tāpat apstrīdētās normas esot pretrunā ar Civilprocesa likuma 594. panta otro daļu un Maksātnespējas likuma 155. panta ceturto daļu. Minētās tiesību normas paredz, ka gadījumā, kad pret parādnieku tiek vērsta piedziņa vai līdzekļi tiek novirzīti kreditoru prasījumu segšanai, parādniekam saglabā ienākumus, kas var būt mazāki par vienu minimālo mēneša darba algu. Tādējādi atbrīvošana no parādsaistībām gadījumos, kad parādnieka ienākumi pārsniedz minētajās normās noteikto ienākumu apmēru, esot pretrunā ar minētajām tiesību normām.

Tomēr Pieteikuma iesniedzējas argumenti par to, ka apstrīdētās normas nav saskaņotas ar citām tiesību sistēmā jau esošām normām, ir saistīti ar pamattiesību ierobežojuma izvērtējumu pēc būtības. Tādējādi šos argumentus ir lietderīgi pārbaudīt, vērtējot apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam.

Tātad apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

15. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad.

Saeima norādījusi, ka apstrīdētajās normās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – sabiedrības labklājības aizsardzība un citu cilvēku tiesību aizsardzība. Pieteikuma iesniedzēja būtībā neapšaubā to, ka apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi ir sabiedrības labklājības aizsardzība un citu cilvēku tiesību aizsardzība. Taču tā apšaubā apstrīdēto normu izstrādes materiālos norādītā mērķa – palielināt to personu skaitu, kuras var tikt atbrīvotas no parādsaistībām, – leģitimitāti. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, noteiktajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis vienīgi tiktāl, ciktāl šis ierobežojums ir vērsts uz tādu parādnieku atbrīvošanu no parādsaistībām, kuri sava mantiskā stāvokļa dēļ nav spējīgi segt savas parādsaistības.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma sākotnējā redakcijā 1. pantā bija noteikts, ka šā likuma mērķis ir veicināt to fizisko personu maksātspējas atjaunošanu un finanšu pratības stiprināšanu, kurām ir vai ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošas personas statuss. Savukārt ar Grozījumiem no 1. panta tika izslēgta atsauce uz trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošas personas statusu. Proti, likuma 1. pants izteikts šādā redakcijā: “Likuma mērķis ir veicināt fiziskās personas maksātspējas atjaunošanu, finanšu pratības stiprināšanu un personas līdzdalību ekonomiskajā vidē [..].”

Likumprojekta Nr. 651/Lp13 “Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likums” (turpmāk – Atbrīvošanas no parādsaistībām likumprojekts) anotācijas kopsavilkumā atzīts, ka pastāv nepieciešamība normatīvi nostiprināt finansiālo problēmu risinājumu fiziskajām personām ar zemiem ienākumiem un nelielām parādsaistībām, jo Maksātspējas likumā ietvertais fiziskās personas maksātspējas process šīm personām to sociālā un ekonomiskā stāvokļa dēļ nav pieejams, bet parādsaistību izpilde tik un tā nav iespējama, un tas rada slogu fiziskās personas kreditoriem. Savukārt kā tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamības pamatojums norādīts Maksātspējas politikas attīstības pamatnostādņu 2016.–2020. gadam īstenošanas plāna 3.1.1. pasākums. Minētais pasākums paredz izvērtēt iespēju izstrādāt atvieglotu fiziskās personas maksātspējas procesa regulējumu, kas būtu paredzēts fiziskajām personām,

kurām nav hipotekāro kredītu un mantas, kā arī parādsaistību apjoms nav liels. Savukārt kā pasākuma darbības rezultāts norādīts tas, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek atvieglots godprātīgam parādniekam, kuram nav mantas (*sk. Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojuma Nr. 527 “Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņēm 2016.–2020. gadam un to īstenošanas plānu” pasākumu plānu*).

Grozījumu likumprojekta anotācijā norādīts, ka šis likumprojekts ir nepieciešams, lai atvieglotu Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma pamatmērķa izpildi – veicinātu personu maksātnespējas atjaunošanu. Lai gan Atbrīvošanas no parādsaistībām likums ticis veidots tā, lai aptvertu subjektu loku, kas mērāms tūkstošos, tā darbība neesot bijusi sekmīga, jo atbrīvot no parādsaistībām izdevies tikai deviņas personas. Tādēļ Grozījumu likumprojekts ietverot priekšlikumus, kas veidoti ar mērķi palielināt to personu skaitu, kuras ar likuma palīdzību spētu atbrīvoties no parādsaistībām.

Mērķis palielināt to personu skaitu, kuras var tikt atbrīvotas no parādsaistībām, pats par sevi nav leģitīms pamattiesību ierobežošanas mērķis. Lai pamattiesību ierobežojuma mērķi atzītu par leģitīmu, attiecīgajam ierobežojumam jākalpo sabiedrības interešu aizsardzībai, proti, mērķa sasniegšanas gadījumā ir jābūt sabiedrības ieguvumam. No parādsaistībām atbrīvoto personu skaita palielināšana pati par sevi neliecina par sabiedrības ieguvumu. Tomēr ikvienai institūcijai, kas izdod normatīvos aktus, ir pienākums periodiski pārskatīt tās noteikto tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu tā atbilstību faktiski pastāvošajām sabiedrības vajadzībām (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 31.2. punktu*). Apstrīdētās normas kā daļa no Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējuma ir vērstas uz tādu fizisko personu maksātnespējas atjaunošanu, kam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums. Šādu personu maksātnespējas atjaunošana veicina to līdzdalību ekonomikā, tādējādi sekmējot vispārējo ekonomisko aktivitāti un mazinot ēnu ekonomiku (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma anotāciju, pieejama: titania.saeima.lv; sk. arī: World Bank. Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Task Force. 2014. Report on the Treatment of the Insolvency of Natural*

Persons, paras 102–110. Pieejams: openknowledge.worldbank.org). Līdz ar to apstrīdētās normas ir vērstas uz sabiedrības labklājības aizsardzību.

Likumdevējs apstrīdētajās normās paredzējis, ka fiziskā persona var tikt atbrīvota no parādsaistībām, ja tai pēdējo 36 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājstāstniecībā esošās personas statuss vai arī: a) tai ir piešķirta invaliditātes pensija, vecuma pensija vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kas atbilst Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētajam gadījumam, b) tai ir vismaz trīs bērni, to skaitā audžuģimenē ievietoti, aizbildnībā esoši, kā arī bērni pēc pilngadības sasniegšanas līdz 24 gadu vecumam, ja viņi iegūst vispārējo, profesionālo vai augstāko izglītību vai 11 mēnešus pilda valsts aizsardzības dienestu, vai c) tās aprūpē ir bērns ar invaliditāti. Saeima būtībā norādījusi, ka apstrīdētajās normās paredzētais pamattiesību ierobežojums ir vērsts uz Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 5. punkta apakšpunktos minēto personu grupu tiesību aizsardzību.

Apstrīdētajās normās minētā invaliditātes pensija, vecuma pensija un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kā arī atbalsts personām, kurām piešķirts trūcīgā vai maznodrošinātā mājstāstniecībā esošās personas statuss, ir daļa no valsts sociālā nodrošinājuma sistēmas, kas ietilpst Satversmes 109. panta tvērumā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-25-03 14. punktu un 2020. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-27-03 20.2. punktu*). Ar apstrīdētajām normām atbrīvošana no parādsaistībām attiecināta arī uz daudzbērnu vecākiem un bērna ar invaliditāti aprūpētājiem. Minēto personu tiesības aizsargā Satversmes 110. pants, kas nosaka valsts pienākumu aizsargāt un atbalstīt ģimeni, vecāku un bērna tiesības, kā arī īpaši palīdzēt bērniem invalīdiem (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 13. punktu*). Tādējādi likumdevējs apstrīdētās normas ir attiecinājis tikai uz tām personām, kuras īpaši aizsargāt tam ir pienākums saskaņā ar Satversmes 109. un 110. pantu. Tātad apstrīdētajās normās paredzētais pamattiesību ierobežojums ir vērsts arī uz citu cilvēku tiesību aizsardzību.

Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir sabiedrības labklājības un citu cilvēku tiesību aizsardzība.

16. Vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesai vispirms jāpārbauda, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai. Tālab jānoskaidro, vai ar apstrīdētajām normām var tikt aizsargāta sabiedrības labklājība un citu cilvēku tiesības.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likums vispār ir vērsts uz fizisko personu maksātspējas atjaunošanu, veicinot šo personu līdzdalību ekonomikā un vispārējo ekonomisko aktivitāti, kā arī mazinot ēnu ekonomiku. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētās normas nav piemērotas leģitīmo mērķu sasniegšanai, jo ļauj atbrīvot no parādsaistībām arī tādas personas, kuras objektīvi ir spējīgas pildīt pašu uzņemtās parādsaistības, un nenodrošina to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas tikai tādas personas, kurām tas nepieciešams atbilstoši sociāli atbildīgas valsts principam.

Tomēr apstrīdētās normas kopumā sasniedz mērķi atjaunot fizisko personu maksātspēju, kā arī sniedz papildu atbalstu ģimenēm un personām, kuras saņem sociālo nodrošinājumu. Savukārt tas, vai Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā ir paredzēti mehānismi, lai nodrošinātu to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas vienīgi tādas personas, kas nespēj nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums, ir pārbaudāms, vērtējot, vai apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir atbilstošs.

Līdz ar to apstrīdētās normas ir piemērotas sabiedrības labklājības un citu cilvēku tiesību aizsardzībai.

17. Satversmes tiesai, vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārbauda, vai izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, proti, vai leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kuri būtu tikpat iedarbīgi.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka bija iespējami citi risinājumi, kā varētu Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma procedūru padarīt pieejamāku personām, kurām tas nepieciešams, nevis ar apstrīdētajām normām paplašināt šā likuma subjektu loku. Atbrīvošanas no parādsaistībām procesu Saeima varējusi veidot kā daļu no procesa, kurā tiek piešķirts trūcīgā vai maznodrošinātā mājsaimniecībā esošas personas statuss. Tāpat par saudzējošāku līdzekli esot uzskatāma papildu informācijas sniegšana par Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma procedūru iedzīvotāju mērķgrupai pieejamā un saprotamā veidā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2026. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2024-27-0103 18. punktu*). Ja to personu loks, kuras var tikt atbrīvotas no parādsaistībām, samazinātos, tad daļa no apstrīdētajās normās noteiktajām personām vairs nevarētu kvalificēties atbrīvošanai no parādsaistībām. Tomēr šo personu vidū var būt arī tādas personas, kurām nav iespēju nokārtot parādsaistības. Tādējādi apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi netiktu sasniegti tādā pašā kvalitātē. Savukārt apsvērumi par nepieciešamību sniegt papildu informāciju par atbrīvošanas no parādsaistībām procesu ir saistīti ar jau spēkā esošā normatīvā regulējuma piemērošanas uzlabošanu. Taču iespējamā tiesību normu piemērošanas uzlabošana nav vērtējama kā alternatīvs leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzeklis (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 27.1. punktu*).

Līdz ar to nav citu līdzekļu, ar kuriem apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē.

18. Vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesai jāpārbauda arī tā atbilstība jeb tas, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas no tās pamattiesību ierobežojuma, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Izskatāmajā lietā ir līdzsvarojamas, no vienas puses,

kreditoru tiesības uz īpašumu, proti, to tiesības panākt līgumsaistību izpildi, un, no otras puses, sabiedrības labklājība un citu cilvēku tiesības.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas nav atbilstošas samērīguma principam, jo nenodrošina to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas tikai tādas personas, kam to mantiskā stāvokļa dēļ objektīvi nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums. Savukārt Saeima norādījusi, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām process ir vērsts uz atbalsta sniegšanu personām, kuru sociālais un ekonomiskais stāvoklis tām objektīvi liedz iespēju pat mēģināt risināt savas finanšu grūtības. Tādā veidā tiek nodrošināts tas, lai šīs personas nebūtu spiestas dzīvot par līdzekļiem, kas nesasniedz iztikas minimumu (*sk. arī Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma anotāciju, pieejama: titania.saeima.lv*). Turklāt Saeima norādījusi, ka ar apstrīdētajām normām ir piešķirta papildu tiesiskā aizsardzība tādām personu grupām, kuru iespējas nokārtot parādsaistības ne vienmēr ir ierobežotas, bet var būt ierobežotas mantisko, sociālo vai fizisko problēmu dēļ. Parādsaistību segšana varot apdraudēt šo personu spēju segt savas pamatvajadzības.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma mērķis ir citstarp veicināt fiziskās personas maksātspējas atjaunošanu. Saskaņā ar šā likuma 2. panta pirmo daļu atbrīvošana no parādsaistībām ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kas fiziskajai personai dod iespēju tikt atbrīvotai no parādsaistībām, ja tai mantiskā stāvokļa un ienākumu dēļ nav iespēju nokārtot parādsaistības. Visbeidzot, Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka parādniekam var piemērot atbrīvošanu no parādsaistībām vienīgi tad, ja tam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums. Ar minētajām normām likumdevējs personas nespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums, ir izvirzījis kā obligātu priekšnoteikumu personas atbrīvošanai no parādsaistībām. Arī lietā pieaicinātās personas ir vienisprātis par to, ka pieļaujama ir vienīgi tādu personu atbrīvošana no parādsaistībām, kurām nav iespēju šīs parādsaistības nokārtot.

Kā jau tika minēts iepriekš, tādu fizisko personu maksātspējas atjaunošana, kuras nespēj nokārtot parādsaistības, veicina šo personu līdzdalību ekonomikā un

tādējādi sekmē vispārējo ekonomisko aktivitāti, kā arī mazina ēnu ekonomiku (*sk. šā sprieduma 15. punktu*). Savukārt tad, ja no parādsaistībām tiek atbrīvotas maksāspējīgas personas, sabiedrības labklājība netiek sekmēta un nevar uzskatīt, ka tiktu aizsargātas citu cilvēku tiesības uz sociālo nodrošinājumu un ģimenes aizsardzību. Šādā gadījumā bez objektīva pamata tiek ierobežotas kreditoru tiesības uz īpašumu un veicināta patērētāju bezatbildīga aizņemšanās. Kredīta devēju loģiska reakcija uz šādu atbrīvošanu no parādsaistībām ir kreditēšanas apjomu samazināšana un kredīta procentu likmju palielināšana saistībā ar paaugstināto risku nesaņemt kredīta atmaksu. Palielinoties kredītriskam saistībā ar aizdevumu izsniegšanu personām, kuras likumdevējs vēlējies īpaši aizsargāt, samazinās šo personu iespējas saņemt kredītu, kad tas tām tiešām nepieciešams (*sk. Latvijas Bankas viedokli un Centra 2025. gada 17. decembra atbildi Satversmes tiesai*).

Tātad, lai apstrīdētās normas varētu tikt atzītas par atbilstošām, tām būtu jānodrošina tas, ka kreditoru tiesības uz īpašumu netiek ierobežotas nepamatoti. Proti, atbrīvošanai no parādsaistībām jābūt balstītai nepieciešamībā atjaunot personas maksāspēju, nodrošinot to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas vienīgi tādas personas, kurām nav iespēju nokārtot parādsaistības. Tāpēc Satversmes tiesai, vērtējot, vai ir panākts līdzsvars starp apstrīdētajās normās paredzēto kreditoru pamattiesību ierobežojumu un sabiedrības interesēm, vispirms jānoskaidro, vai Atbrīvošanas no parādsaistībām likums paredz mehānismus, kas nodrošina to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas vienīgi tādas personas, kam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums.

18.1. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka to, vai personai tiešām nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums, var pārbaudīt, vienīgi novērtējot tās mantisko stāvokli un no tā izrietošo maksāspēju. Lai novērtētu personas mantisko stāvokli, esot jāņem vērā tās dzīvesvieta un ekonomiskā situācija konkrētajā pašvaldībā, kā arī visas mājsaimniecības kopējie mantiskie resursi un izdevumi. Arī Latvijas Banka norādījusi, ka, vērtējot personas spēju nokārtot parādsaistības, ir jāņem vērā ne tikai tās ienākumi, bet arī Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā minētais mantiskais stāvoklis, kā arī visas esošās un

iespējamās ar mantu, saistībām, ienākumiem un izdevumiem saistītās naudas plūsmas, kuras ir dokumentētas, pierādāmas un ticami aplēšamas. Tiesībsardze norādījusi, ka vienīgi mantiskais stāvoklis (aktīvu un pasīvu kopums) var kalpot par kritēriju, lai varētu spriest par personas spējām izpildīt uzņemtas mantiska rakstura saistības, un tikai pēc šā kritērija var taisnīgi un tiesiski identificēt tos subjektus, kuriem nepieciešams atbalsts tādā veidā, kādu likumdevējs ir noteicis Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā.

Saskaņā ar Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 2. panta pirmo daļu atbrīvošana no parādsaistībām ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kas piemērojams fiziskajai personai, ja tai mantiskā stāvokļa un ienākumu dēļ nav iespēju nokārtot parādsaistības. No minētās normas izriet tas, ka ienākumu līmenis pats par sevi neliecina par nespēju nokārtot parādsaistības. Lai arī Atbrīvošanas no parādsaistībām likums neregulē to, kā veicama parādnieka mantiskā stāvokļa izvērtēšana, tā 4. panta pirmās daļas 5. punkts ietver atsauci uz trūcīgā vai maznodrošinātā mājstarpniecībā esošas personas statusu. Šo statusu personai piešķir, izvērtējot mājstarpniecības kopējos materiālos resursus – ienākumus un īpašumu (*sk. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5. panta pirmo daļu un 36. panta pirmo daļu*). Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta pirmās daļas 2. punktā norādīta manta, kuru neieskaita mājstarpniecības kopējos materiālajos resursos. Ja personai pieder vēl arī cita manta, tas būtībā ir pamats atteikumam piešķirt minēto statusu (*sk. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta trešās daļas 3. punktu*). Tādējādi šis statuss ne vien norāda uz personas īpaši zemajiem ienākumiem, bet liecina arī par to, ka personai nav mantas, kuru tā varētu atsavināt, lai nokārtotu savas parādsaistības. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 5. punkts tā sākotnējā redakcijā noteica, ka atbrīvošanas no parādsaistībām subjekts var būt vienīgi tāda fiziskā persona, kurai pēdējo 12 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājstarpniecībā esošas personas statuss. Tātad bija paredzēta tikai tādu personu atbrīvošana no parādsaistībām, kuru mantiskais stāvoklis jau ir novērtēts, tām piešķirot trūcīgā vai maznodrošinātā mājstarpniecībā esošas personas statusu.

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka apstrīdētajās normās nav ņemti vērā visas mājsaimniecības kopējie ienākumi un mantiskais stāvoklis, lai gan tas tiešā veidā ietekmē mājsaimniecībā ietilpstošās personas mantisko stāvokli, izdevumus un iespējas segt parādsaistības.

Atbrīvošanas no parādsaistībām likums pats par sevi neparedz mājsaimniecības mantiskā stāvokļa vērtēšanu. Tādējādi, novērtējot personas spēju nokārtot parādsaistības, ir jāņem vērā tikai konkrētās personas mantiskais stāvoklis (*sal. sk. Senāta Civillietu departamenta 2022. gada 21. decembra lēmuma lietā Nr. SKC-1100/2022 (ECLI:LV:AT:2022:1221.C68462918.24.L) 8. punktu*). Vienlaikus, novērtējot to, vai personai tiešām tās mantiskā stāvokļa dēļ nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums, ir jāņem vērā arī konkrētās personas ienākumu un izdevumu attiecība, jo, kā jau tika minēts iepriekš, arī personas ar zemu ienākumu līmeni var nokārtot savas parādsaistības, ja to kopējie izdevumi ir pietiekami zemi.

Ievērojot minēto, personas nespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums, var pienācīgi novērtēt, pārbaudot personas ienākumus, izdevumus un tai piederošo mantu un secinot, ka tās aktīvi un ienākumi nav pietiekami visu parādsaistību nokārtošanai.

18.2. Tieslietu ministrija norādījusi, ka zvērināts notārs pilnībā izvērtē parādnieka maksātspēju. Ja zvērināts notārs konstatē, ka parādnieks atbilst Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta 5. punktā ietvertajiem kritērijiem un tomēr ir spējīgs nokārtot savas parādsaistības, tad zvērināts notārs parādnieka pieteikumu neapliecinot un atbrīvošana no parādsaistībām nenotiekot. Arī Latvijas Banka uzskata, ka zvērināts notārs pārbauda parādnieka atbilstību Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 5. pantā ietvertajiem kritērijiem un zvērināta notāra loma pieteikuma izskatīšanā nav tikai formāla. Savukārt Latvijas Zvērinātu notāru padome norādījusi, ka zvērināts notārs nevērtē parādnieka spēju nokārtot parādsaistības. Notariālajā procesā neesot iespējams pieprasīt un pārbaudīt dokumentus, kas apliecinātu faktu, ka personas subjektīvi apstākļi tai liedz samaksāt parādus. Pēc padomes ieskata, par personu, kurai “nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums”, ir uzskatāma tāda persona, kas

atbilst Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. pantā ietvertajiem kritērijiem. Minētajā normā esot izsmeļoši un objektīvi uzskaitīti kritēriji, pēc kuriem valsts prezumē, ka konkrētā persona nevar izpildīt savas saistības.

Vispār parādnieka spēja nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums, ir šķērslis atbrīvošanai no parādsaistībām (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 9. panta pirmo daļu un 16. panta pirmo un otro daļu*). Tomēr normatīvie tiesību akti neuzliek zvērinātam notāram pienākumu pārbaudīt parādnieka spēju nokārtot parādsaistības, bet liek vērtēt vienīgi parādnieka ienākumu līmeni un piederību pie kādas no apstrīdētajās normās noteiktajām personu grupām. Kā jau tika minēts iepriekš, par parādnieka maksātspēju liecina informācija par tā ienākumiem, izdevumiem un tam piederošo mantu (*sk. šā sprieduma 18.1. punktu*). Taču tā ir informācija par fiziskās personas privāto dzīvi, tās pieprasīšana un attiecīgi personas datu apstrāde ierobežo personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Šāds personas pamattiesību ierobežojums ir pieļaujams vienīgi uz likuma pamata. Tā kā normatīvie tiesību akti nepiešķir zvērinātam notāram tiesības šādu informāciju pieprasīt, kā arī neuzliek parādniekam pienākumu šādu informāciju darīt pieejamu zvērinātam notāram, secināms, ka zvērinātam notāram nav jāpārbauda parādnieka mantiskais stāvoklis. Tādējādi atbrīvošanas no parādsaistībām procesā gan tiek ņemti vērā personas ienākumi, tomēr netiek ņemti vērā personas izdevumi un tai piederošā manta un līdz ar to šajā procesā netiek veikta pilnīga personas mantiskā stāvokļa pārbaude, kas varētu nodrošināt to, lai no parādsaistībām tiktu atbrīvotas vienīgi tādas personas, kam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums.

18.3. Kā jau tika minēts iepriekš, Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 2. pants vispār paredz, ka personas mantiskais stāvoklis ir kritērijs tās atbrīvošanai no parādsaistībām. Likuma sākotnējā redakcijā šis mantiskais stāvoklis bija ņemts vērā, paredzot, ka no parādsaistībām atbrīvojama vienīgi tāda persona, kurai pēdējo 12 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājsaimniecībā esošās personas statuss (*sk. šā sprieduma 18.1. punktu*). Tomēr ar Grozījumiem minētā kritērija vietā tika

paredzēti četri alternatīvi kritēriji tam, lai persona varētu kvalificēties kā parādnieks Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma izpratnē. Šobrīd spēkā esošajā likuma redakcijā 4. panta pirmās daļas 5. punkts nosaka: “atbrīvošanas no parādsaistībām subjekts var būt fiziskā persona, ja vienlaikus pastāv visi šādi nosacījumi: [...] 5) fiziskajai personai pēdējo 36 mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošas personas statuss vai arī persona atbilst kādai no šādām pazīmēm: a) tai ir piešķirta invaliditātes pensija, vecuma pensija vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, kas atbilst Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētajam gadījumam, b) tai ir vismaz trīs bērni, to skaitā audžuģimenē ievietoti, aizbildnībā esoši, kā arī bērni pēc pilngadības sasniegšanas līdz 24 gadu vecumam, ja viņi iegūst vispārējo, profesionālo vai augstāko izglītību vai 11 mēnešus pilda valsts aizsardzības dienestu, c) tās aprūpē ir bērns ar invaliditāti”.

Viens no kritērijiem atbrīvošanai no parādsaistībām ir fakts, ka personai ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošas personas statuss. Lai persona varētu kvalificēties atbrīvošanai no parādsaistībām, tai minētā statusa var arī nebūt, jo pietiek ar to, ka personai šis statuss ir bijis vismaz trīs mēnešus pēdējo triju gadu laikā. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka 36 mēnešu periods ir pārāk garš, lai varētu pieņemt, ka ikviena persona, kurai tā ietvaros piešķirts trūcīgā vai maznodrošinātā mājāsaimniecībā esošas personas statuss, pieteikuma iesniegšanas brīdī joprojām objektīvi nespēj pildīt savas saistības. Fakts, ka personai attiecīgais statuss ir bijis vismaz trīs mēnešus pēdējo triju gadu laikā, pats par sevi norāda uz paaugstinātu kredītrisku, kas būtu jāņem vērā kredīta devējam, izsniedzot kredītu, un cesionāram, iegādājoties prasījuma tiesības pret parādnieku. Kā jau tika minēts iepriekš, šis statuss tā piešķiršanas brīdī ne vien norāda uz personas īpaši zemajiem ienākumiem, bet arī liecina par to, ka personai nav mantas, kuru tā varētu atsavināt, lai nokārtotu savas parādsaistības (*sk. šā sprieduma 18.1. punktu*). Šādai personai nepilnu triju gadu laikā, visticamāk, nebūs uzkrāts kapitāls, ko tā varētu izmantot parādsaistību nokārtošanai. Šis apstāklis liecina par paaugstinātu risku, ka persona

nespēs nokārtot savas parādsaistības, tomēr pats par sevi nenorāda uz personas nespēju tās nokārtot.

Tas, ka personai ir bijis trūcīgā vai maznodrošinātā mājsaimniecībā esošas personas statuss, ir tikai viens no četriem alternatīviem kritērijiem, pēc kuriem persona var kvalificēties atbrīvošanai no parādsaistībām. Pārējie trīs kritēriji ir saistīti ar personas ģimenes stāvokli un tiesībām saņemt valsts sociālo nodrošinājumu. Arī šiem kritērijiem atbilstošas personu grupas likumdevējs savas rīcības brīvības ietvaros ir izraudzījis kā īpaši aizsargājamās. Proti, Saeima norādījusi, ka personas, kuras saņem invaliditātes pensiju, vecuma pensiju vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kā arī personas, kurām ir vismaz trīs bērni vai kuru aprūpē ir bērni ar invaliditāti, ir pakļautas augstam nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Šo personu iespējas segt parādsaistības parasti esot ierobežotas, un parādsaistību segšana varot īpaši apdraudēt šo personu spēju segt savas pamatvajadzības. Turklāt šo personu tiesības aizsargā Satversmes 109. un 110. pants (*sk. šā sprieduma 15. punktu*).

Tomēr tas, ka persona saņem invaliditātes pensiju, vecuma pensiju vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu vai ka tai ir vismaz trīs bērni, vai ka tās aprūpē ir bērns ar invaliditāti, pats par sevi nenorāda uz personas mantisko stāvokli. Šajā ziņā ir pamatots Pieteikuma iesniedzējas arguments, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8. pants un Centra vadlīnijas neierobežo kredītu izsniegšanu šādām personām, ja vien kredīta devēja izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt kredītu liecina, ka kredīta saistības, visticamāk, tiks izpildītas saskaņā ar līguma noteikumiem. Turklāt, ņemot vērā to, ka kreditors var būt arī persona, kas nav profesionāls parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs, nebūtu pamatoti pieņemt, ka visi parādnieki vienmēr ir sociāli mazāk aizsargāti nekā kreditori (*sal. sk. Satversmes tiesas 2025. gada 10. decembra sprieduma lietā Nr. 2024-21-0103 22.3. punktu*).

Minētie kritēriji papildina Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. punktā minēto maksimālo ienākumu sliekšni. Saeima norādījusi, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā noteiktais maksimālo ienākumu sliekšnis, kas pārsniedz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēru,

paredz vidēji zemu ienākumu līmeni. Tomēr apstrīdētajās normās paredzētais maksimālo ienākumu sliekšnis pats par sevi nenorāda uz personas nespēju nokārtot parādsaistības. Novērtējot vienīgi personas ienākumu līmeni, nav iespējams noteikt, vai tā ir vai nav spējīga nokārtot savas parādsaistības. Arī personas ar zemu ienākumu līmeni var nokārtot savas parādsaistības, ja to kopējie izdevumi ir pietiekami zemi. Turklāt personām, kurām nav ienākumu, var būt uzkrāts kapitāls, kas var tikt izmantots parādsaistību nokārtošanai. Proti, parādsaistību nokārtošanai persona var izmantot tai piederošos likvīdos aktīvus. Tādējādi, novērtējot personas maksātspēju, ir jāņem vērā ne tikai tās ienākumi, bet arī tās izdevumi un mantiskais stāvoklis. Turklāt Atbrīvošanas no parādsaistībām likums tā sākotnējā redakcijā noteica minimālo parādsaistību apmēru vienas valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā, kā arī zemāku maksimālo ienākumu sliekšni – arī vienas valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. punktu un 5. panta pirmās daļas 2. punktu sākotnējā redakcijā*). Tādējādi spēkā esošajā likuma redakcijā minētie apstākļi vēl jo mazāk norāda uz personas nespēju nokārtot parādsaistības.

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka parādnieka atbrīvošana no parādsaistībām esot pretrunā ar Civilprocesa likuma 594. panta otro daļu un Maksātspējas likuma 155. panta ceturto daļu, ja parādnieka ienākumi pārsniedz minētajās tiesību normās noteikto ienākumu apmēru. Tomēr šis Pieteikuma iesniedzējas arguments nav pamatots. Likumdevējam ir rīcības brīvība noteikt maksimālo ienākumu sliekšni kā priekšnoteikumu tam, lai persona varētu kvalificēties atbrīvošanai no parādsaistībām. Pieteikuma iesniedzējas minētās normas nav saistītas ar personas maksātspējas izvērtēšanu. Turklāt Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā noteiktais ienākumu līmenis pats par sevi nav pamats personas atbrīvošanai no parādsaistībām, bet tiek izmantots kopā ar pārējiem likuma 4. un 5. pantā noteiktajiem kritērijiem.

Tātad tas vien, ka persona atbilst Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. pantā ietvertajiem kritērijiem, vēl neļauj secināt, ka tai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums.

18.4. Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka tai nav pieejami efektīvi līdzekļi savu pamattiesību aizsardzībai.

Saskaņā ar Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 13. panta otro daļu kreditoram ir tiesības iesniegt zvērinātam notāram pamatotus iebildumus par pieteikumā norādīto informāciju, kas saistīta ar attiecīgā kreditora prasījumu, atbilstoši šā likuma 2. pielikumam, kā arī informāciju par šķēršļiem parādnieka atbrīvošanai no parādsaistībām. Tā kā parādnieka spēja nokārtot parādsaistības formāli ir šķērslis atbrīvošanai no parādsaistībām, secināms, ka minētā norma dod kreditoram tiesības iesniegt informāciju, kas liecina par parādnieka spēju nokārtot parādsaistības.

Tomēr, kā jau tika minēts iepriekš, zvērināts notārs parādnieka maksātspēju nepārbauda pilnībā. Atbrīvošanas no parādsaistībām lietā nav dokumentu un informācijas, kas apliecinātu parādnieka mantisko stāvokli un liecinātu par to, vai zvērināta notāra secinājums par personas nespēju nokārtot parādsaistības ir pamatots. Tādējādi attiecīgās informācijas iesniegšana zvērinātam notāram nerada juridiskas sekas un nevar mainīt lietas iznākumu. Zvērināta notāra taisītie notariālie akti nav pārsūdzami (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 9. panta trešo daļu un 16. panta trešo daļu*).

Kreditors atbilstoši Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 21. panta pirmajai daļai var iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām atcelšanu. Pamats atbrīvošanas no parādsaistībām atcelšanai ir fakts, ka parādnieks pieteikumā par fiziskās personas atbrīvošanu no parādsaistībām sniedzis nepatiesas ziņas, kuru dēļ viņš nepamatoti ir atbrīvots no parādsaistībām (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 21. panta devītās daļas 2. punktu*). Tomēr parādnieka norādītie subjektīvie iemesli viņa nespējai nokārtot parādsaistības, paši par sevi nav uzskatāmi par tādām ziņām, kuru patiesumu iespējams objektīvi pārbaudīt.

Saeima norādījusi, ka zvērināts notārs brīdina parādnieku par kriminālatbildību par apzināti nepatiesa pieteikuma iesniegšanu un parādniekam zināmu faktu un lietas apstākļu apzinātu noklusēšanu (*sk. Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 9. panta otro daļu*). Saskaņā ar Atbrīvošanas no

parādsaistībām likuma 1. pielikumu parādniekam pieteikumā par atbrīvošanu no parādsaistībām ir jānorāda apstākļi, kuru dēļ viņam nav iespējams izpildīt parādsaistības. Tā kā Atbrīvošanas no parādsaistībām likumā nav norādītas pazīmes, pēc kurām persona būtu atzīstama par tādu, kas nespēj nokārtot parādsaistības, minētā norma būtībā prasa, lai persona norāda subjektīvus iemeslus, kuru dēļ tā, pēc pašas ieskata, nav spējīga savas parādsaistības nokārtot. Tomēr parādnieka norādītie subjektīvie apstākļi, kas, viņaprāt, liedz tam atmaksāt parādsaistības, nav arī iemesls, kura dēļ tam varētu piemērot kriminālatbildību, protams, ja vien parādnieks nav savā pieteikumā norādījis apzināti nepatiesu informāciju.

Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka Atbrīvošanas no parādsaistībām likums neparedz mehānismus, kas nodrošinātu to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas vienīgi tādas personas, kam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes pienākums. Kreditoriem nav pieejami tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļautu tiem iebilst pret to, ka no parādsaistībām tiek atbrīvotas tādas personas, kuras patiesībā spēj nokārtot savas parādsaistības. Tādējādi nav nodrošināts līdzsvars starp apstrīdētajās normās paredzēto tiesību uz īpašumu ierobežojumu un sabiedrības labklājības un citu cilvēku tiesību aizsardzību.

Līdz ar to pamattiesību ierobežojums nav samērīgs un apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

19. Atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai tad, ja tiek secināts, ka apstrīdētais regulējums neatbilst kaut vienai augstāka juridiska spēka normai, tas atzīstams par prettiesisku un spēkā neesošu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2025. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2023-40-01 14. punktu*).

Līdz ar to izskatāmajā lietā nav nepieciešams vērtēt apstrīdēto normu atbilstību arī Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

20. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību

normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja tiesa nav noteikusi citādi. Izmantojot Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajā daļā piešķirtās tiesības, tiesai iespēju robežās jāgādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu personām Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm (*sk. Satversmes tiesas 2026. gada 9. jūnija sprieduma lietā Nr. 2025-35-03 17. punktu*).

Ja apstrīdētās normas zaudētu spēku no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, tad tajās paredzētie kritēriji parādnieka atbrīvošanai no parādsaistībām vairs nepastāvētu un tādējādi Atbrīvošanas no parādsaistībām likums attiektos uz vēl plašāku personu loku. Šāda situācija vēl vairāk ierobežotu kreditoru tiesības uz īpašumu. Tāpēc šajā gadījumā ir nepieciešams un pieļaujams tas, ka Satversmei neatbilstošas normas vēl kādu laiku paliek spēkā, lai likumdevējam būtu iespēja rast taisnīgu risinājumu tiesisko attiecību noregulēšanai (*sal. sk. Satversmes tiesas 2025. gada 10. decembra sprieduma lietā Nr. 2024-21-0103 24.1. punktu*).

Satversmes tiesa nevar aizstāt tiesību normu izdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko risinājumu. Likumdevējam jāizšķiras, kādā veidā vislabāk līdzsvarot kreditoru un parādnieku tiesiskās attiecības, kā arī panākt sabiedrības labklājības un ar apstrīdētajām normām aizsargāto parādnieku aizsardzību. Likumdevējam ir rīcības brīvība noteikt ar Atbrīvošanas no parādsaistībām likumu aizsargājamās personu grupas un izvēlēties atbilstošāko mehānismu, kas nodrošinātu to, lai no parādsaistībām tiktu atbrīvotas vienīgi tādas personas, kam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestāties izpildes pienākums. Minētā risinājuma izstrādāšanai nepieciešams saprātīgs laika posms.

Tādējādi apstrīdētās normas atzīstamas par spēkā neesošām no 2027. gada 1. oktobra.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punktu un 5. panta pirmās daļas 2. punktu un 2.¹ daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem un spēkā neesošu no 2027. gada 1. oktobra.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina